

Hedersrelaterat våld och förtryck mot personer med funktionsnedsättning

Serine Gunnarsson & Emmanuel Galaup

Hur definieras funktionsnedsättning?

En nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga.

Kan uppstå till följd av sjukdom eller annat tillstånd eller till följd av en medfödd eller förvärvad skada och vara av bestående eller övergående natur.

Hur definieras funktionshinder?

En begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen.

Hindren handlar framför allt om bristande tillgänglighet i omgivningen.

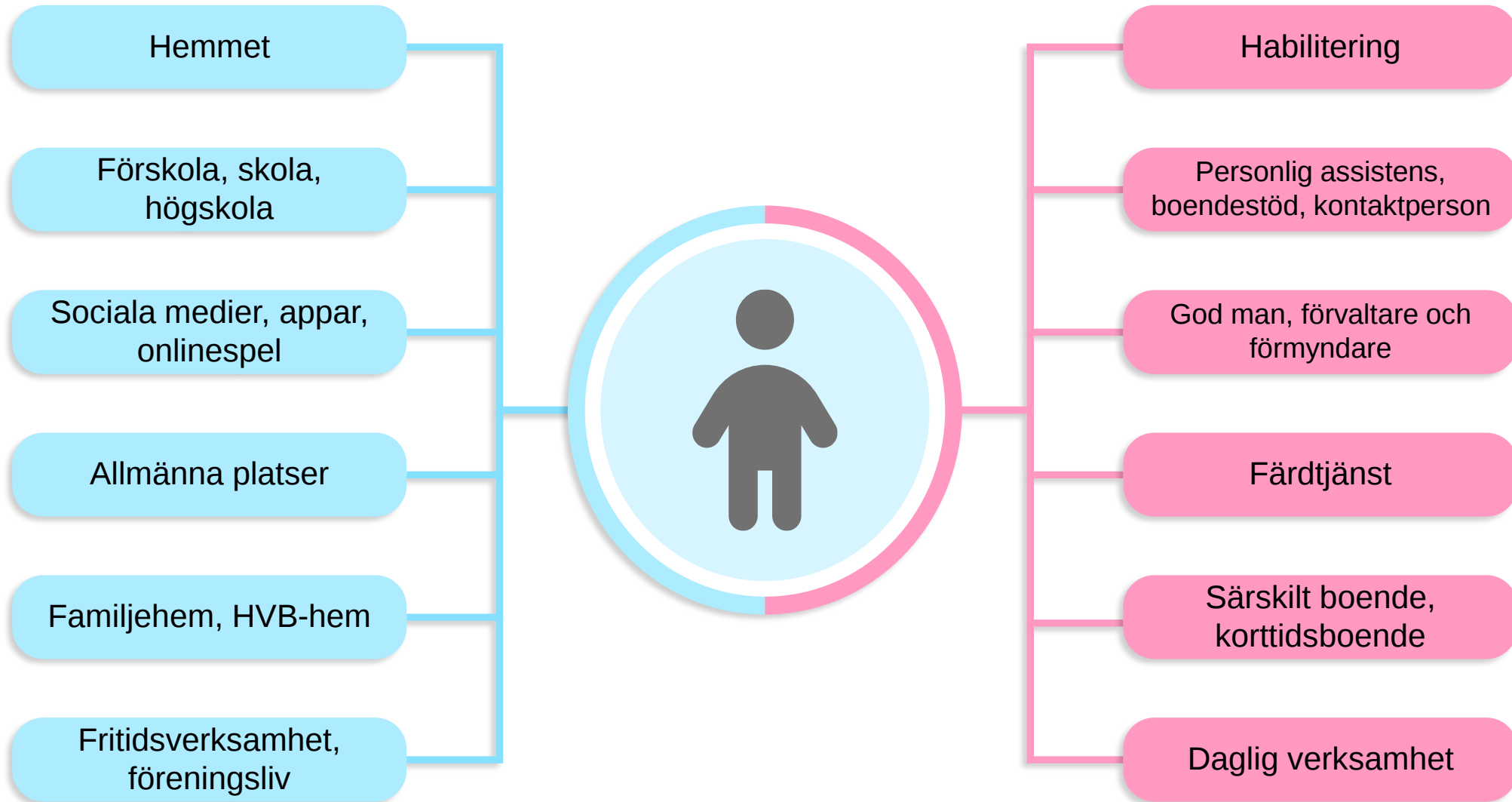
Målgrupperna i MFDs studier

Fokus på funktionsnedsättningar och funktionshinder som påverkar förmåga att kommunicera och som ställer särskilda krav på omgivningens möjligheter att upptäcka, lyssna, förstå vad en utsatt person förmedlar.

Fokus på kognitiva funktionsnedsättningar, dövhet, hörselskada, synnedsättningar och nedsatt talförmåga.

Fler sammanhang där våld kan uppstå

Vad såg MFD i sin kartläggning (2023) av våld mot personer med funktionsnedsättning?

Risken att utsättas för alla typer av våld är nästan dubbelt så stor för personer med funktionsnedsättning.

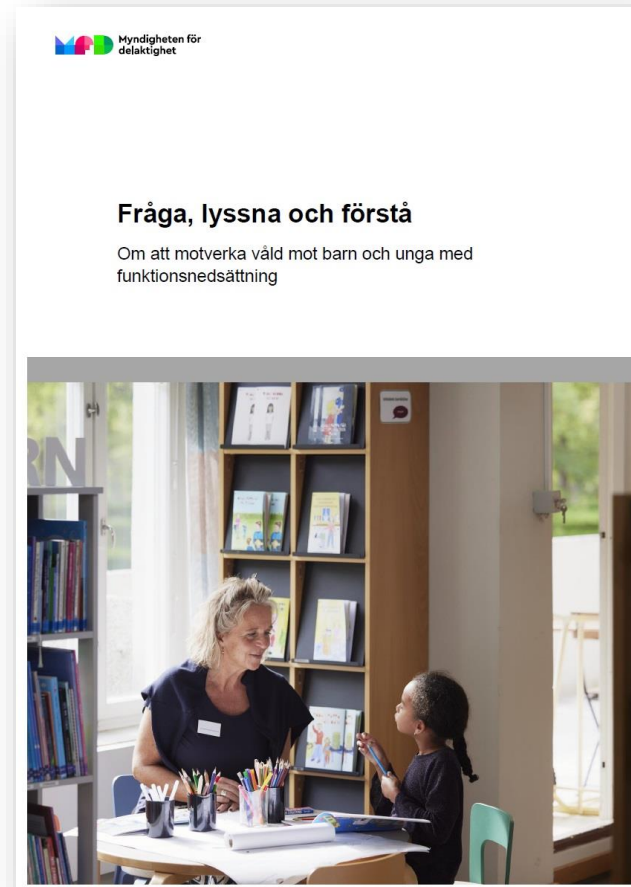
MFD (2023) [Våld mot personer med funktionsnedsättning - Om utsatthet och förekomst av våld](#)

Samhällets aktörer har svårt att förebygga, upptäcka och utreda våld mot personer med funktionsnedsättning.

MFD (2023) [Att förebygga och bekämpa våld mot personer med funktionsnedsättning - Samhällets kunskap, åtgärder och insatser](#)

MFD:s kunskapssammanställningar

MFD:s kunskapssammanställningar

Syfte med det förebyggande arbetet:

- **Stärka egenmakt och integritet** hos barn och unga med funktionsnedsättning.
- **Skydda mot våld och övergrepp**, särskilt då många i målgruppen lever i beroendeställning till vuxna i sin omgivning.
- **Öka kunskap:**
 - om rättigheter och gränssättning.
 - om vad våld är, hur man skyddar sig och vem man kan prata med

MFD:s kunskapssammanställningar

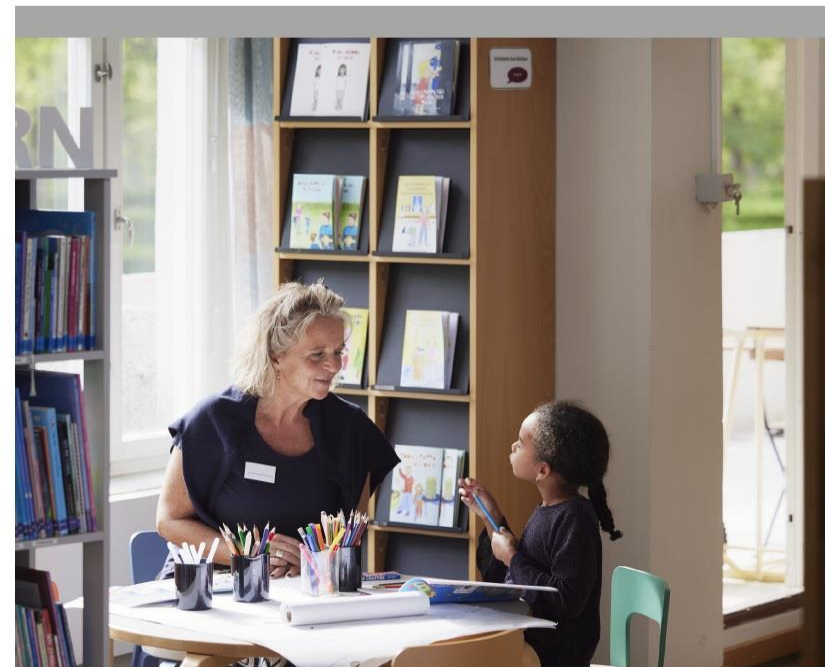
Vikten av kommunikationsstöd i våldsförebyggande arbete:

- Anpassning av information så att fler kan förstå
- Exempel: bilder, symboler, tecken (TAKK) + enklare språk och visuellt material

Målgrupper: Yrkesverksamma, barn och unga samt föräldrar

Fråga, lyssna och förstå

Om att motverka våld mot barn och unga med funktionsnedsättning

Fördjupad kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck mot personer med funktionsnedsättning

Syftet:

- Identifiera utsatthet, förutsättningar och behov hos personer med funktionsnedsättning.
- Identifiera och kartlägga arbetssätt och metoder.
- Identifiera kunskapsluckor.

Sedan 2024 bidrar MFD med erfarenheter och kunskap i Jämställdhetsmyndighetens samordningsarbete mot könsstämpning av flickor och kvinnor.

Insamling av kunskap genom kvalitativa intervjustudier

Socialtjänsten m.m.

- IFO
- Stöd till personer med funktionsnedsättning (LSS)
- Skyddat boende

Ungdoms- mottagningar

Habilitering

Hälso- och sjukvården

- Barn- och mödrahälsovård
- Specialistmottagning könsstympning

Rättsväsende

- Polismyndigheten
- Åklagarmyndigheten
- Advokater

Skolväsendet

- Anpassad grund- och gymnasieskola
- Specialskola
- Komvux som anpassad utbildning

Egna erfarenheter av HRV och funktions- nedsättning

Olika uttryck för hedersrelaterat våld och förtryck mot personer med funktionsnedsättning

Intervjustudie med anpassade grund- och gymnasieskolor samt specialskolor

17 av 18 skolor hade erfarenhet av elever som utsatts för HRV.

- Kontroll och begränsningar
- Barn-/tvångsäktenskap eller vilseledande till äktenskap
- 10 av 18 skolor hade upptäckt elever som utsatts för könsstämpning
- Även pojkar drabbas, t.ex. utifrån sina dubbla roller som förövare och offer.

Myndigheten för
delaktighet

”

Jag tycker att vi märker i samtal att det finns, att de kommer från en hederskontext. De pratar om att det inte är självklart att välja vem man kan gifta sig med eller ens välja vilket jobb man ska ha.

”

”

Det är jätteviktigt att inte glömma [killarnas] roll. Så hemskt att vara i tioårsåldern och ens vara medveten om att ens syster har jeans på sig. Tänk att gå runt med sådana glasögon.

”

Enkät till ungdomsmottagningar

Vilka former av utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck dokumenteras i er verksamhet när det kommer till besökare med funktionsnedsättning?

**Myndigheten för
delaktighet**

Frågan ställdes endast till de som svarat ja på frågan om besöksverksamheten på deras mottagning har erfarenhet av att ta emot unga med funktionsnedsättning med utsatthet för någon form av hedersrelaterat våld och förtryck.

Intervjustudie inom rättsväsendet

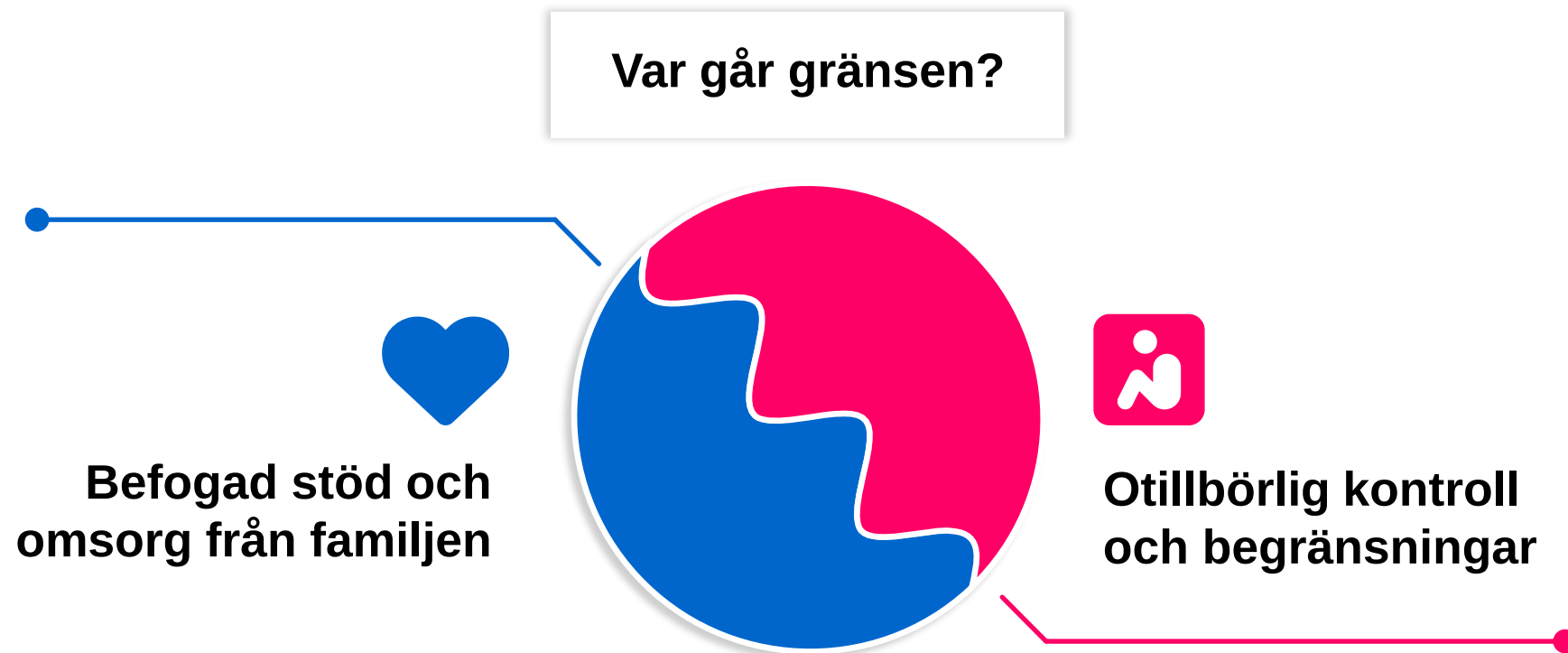
Vanligaste brottstyperna

- Främst äktenskapstvång
- Människohandel
- Sexualbrott
- Annat utnyttjande
- Bortförande

” Det är våldet i sig /.../
hedersaspekten i sig och så
funktionsnedsättningen i sig. Så
många faktorer som skapar
utsatthet, men också mörkertal
och svårigheter.”

” Får man inte träna på riktiga
relationer tenderar man att
hitta dem ändå.”

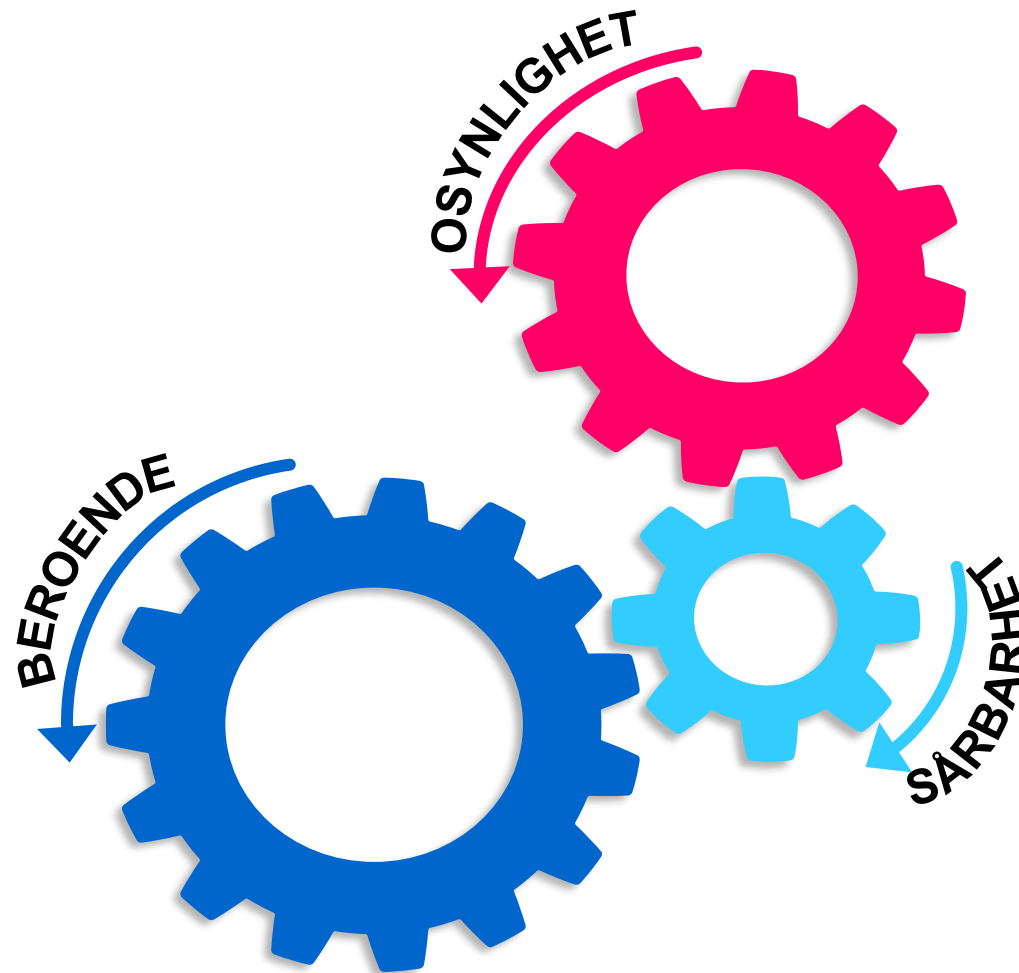
Ett återkommande dilemma

Särskilda sårbarhets- och riskfaktorer

Sämre förutsättningar att förstå, värja sig från våld och larma om sin utsatthet

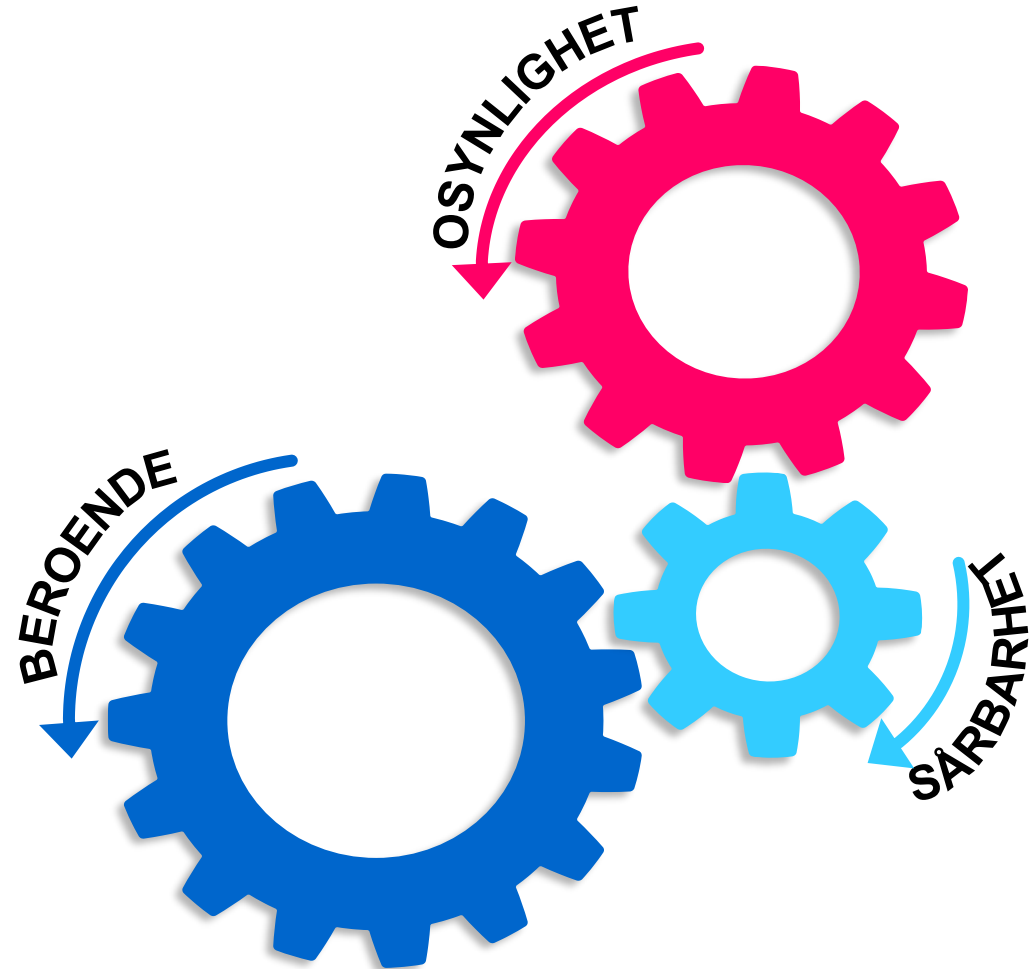
- Lätt att vilseledas och manipuleras
- Svårt att tolka varningssignaler
- Svårt att leva ett dubbelliv
- Hinder i kommunikationen försvårar möjlighet att uttrycka sin utsatthet
- Stark beroendeställning till familjen kan leda till isolering från andra sociala sammanhang

Särskilda sårbarhets- och riskfaktorer

Funktionsnedsättning förknippas med skam i en hederskontext

- Funktionsnedsättning föreställd avvikelse som hotar familjens heder
- Familjer kan sakna kunskap om och förståelse för vad funktionsnedsättningar kan innebära
- Särskilda behov kan förnekas och döljas
- Familjer kan motsätta sig stöd och hjälp från samhället

”

Ungdomarna säger: "Ni behöver inte prata med föräldrarna, det är ingen fara och vi står ut."

De vill ha hjälp med hur de kan stå ut. Även om man berättar om rättigheter de har, så tänker de att det inte gäller mig.

”

Kurator, ungdomsmottagning

Myndigheten för
delaktighet

Skolans förebyggande insatser

- Få skolor har anpassade rutiner och handlingsplaner mot hedersrelaterat våld och förtryck.
- Kunskapsnivån om hedersrelaterat våld är generellt låg.
- Skolans arbete att stärka elevers kännedom om sina rättigheter: ett komplicerat spänningsfält mellan ideal och praktik.
 - Dialog med föräldrar är viktig
- Anpassade verktyg och metoder saknas och efterfrågas.

Habiliteringens förebyggande insatser

Brett och förebyggande arbete genom att sprida kunskap om funktionshinder och vikten av att ta del av insatser som finns och erbjuds:

- Att stärka familjens kunskap och förhållningssätt i syfte att bryta stigma/känsla av skam kring funktionsnedsättning.
- Eftersträvan att få familjer att komma till habiliteringen, t.ex. via informationsinsatser om funktionsnedsättning/-hinder och det stöd som erbjuds.

Sammanfattande: Arbetet handlar främst om att: öka förståelse, bygga tillit, arbeta uppsökande och informativt i samhället och mot anhöriga.

Långvarig kontakt med patient skapar möjlighet att upptäcka utsatthet för våld och utsatthet.

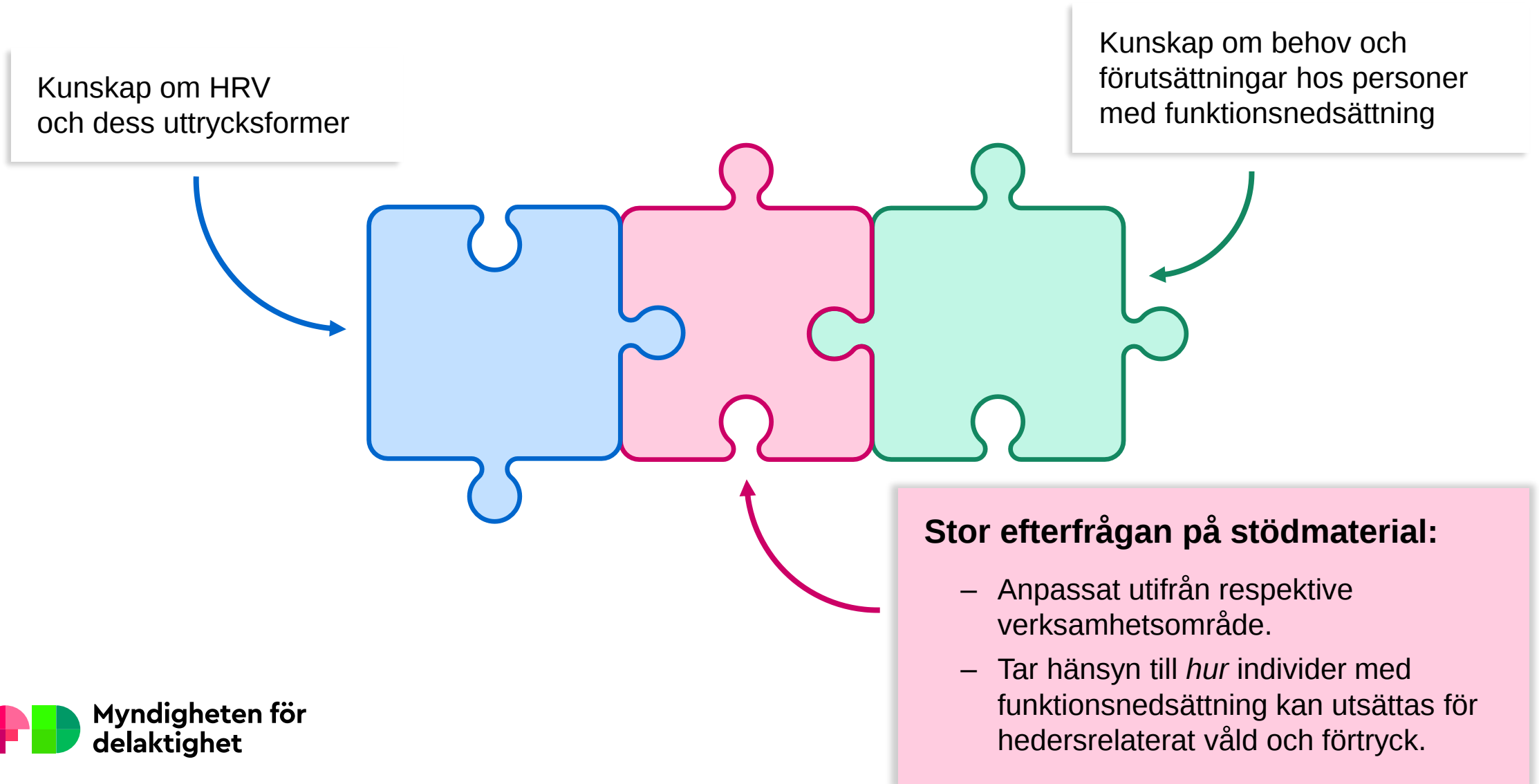

Ungdomsmottagningarnas förebyggande insatser

- Potential att stärka ungas kännedom om rättigheter, t.ex. SRHR även om det också finns svårigheter att nå ut till unga med funktionsnedsättning.
- Ungdomsmottagningarnas arbete kännetecknas av ett utåtriktat arbete och låga trösklar
 - Informationsinsatser i skolorna
- Ungdomsmottagningar: Ett stöd till unga att bedöma risker
- Goda exempel om funktionshindersfrågor via erfarenhetsutbyten och samverkan med skola och habilitering.

Ett integrerat perspektiv saknas

Myndigheten för
delaktighet

Ett utbrett behov av förbättringar

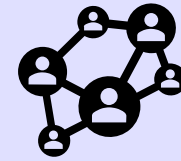
**Säkerställ kunskap
i både HRV och
funktionshinder**

**Utveckling av och
bättre tillgång till
ändamålsenliga
stöd- och
utbildningsmaterial**

**Nationell
vägledning och
systematisering av
frågebatterier**

**Förbättrad
samverkan för att
motverka sektoriell
uppdelning och
stuprör**

**Myndigheten för
delaktighet**

Tack!

Serine.gunnarsson@mfd.se

Emmanuel.galaup@mfd.se

**Myndigheten för
delaktighet**